
Helge Hognestad i samtale med Kathrine Falk og Knut Arild Melbøe

Helge Hognestad er prest, forfatter og forsker innenfor fagfeltet teologi. Bak seg har han 14 bokutgivelser der kristendommen og den kristne tradisjonen er forskningsfeltet i mange av titlene. I boken *Ny Tid – ny åndelighet. Den kristne åndsarv og bevissthetsforvandling* fra 2015 er sentrale deler av hans forskningsarbeid nedfelt. Selv betegner han denne boken som sitt åndelige testamente. Samtalen som følger kretser omkring denne svært lesverdige boken, men vi tar også opp det levde livet og erfaringene som Helge og hans mange informanter har gjort i møtet med den kristne åndsarven.

Da Hognestad sist på 1970- tallet sluttførte sitt doktorarbeid på Matteus-evangeliet, skulle det følge en tid med mye strid om hans syn på kristendommen. I ly av en vennligsinnet Einar Førde som kirkestatsråd ble han i 1980 likevel innsatt som prest i Høvik menighet. Selv i dag forbinder nok mange Høvik kirke med hans navn, men som nyutdannet vikarprest startet han sin gjerning allerede i 1966 samme sted. Den gang gikk han inn i presterollen på tradisjonelt vis, og det var først i England – etter et møte med den metodistiske

presten John Vincent at Hognestad «for alvor våknet». I arbeiderstrøkene i Sheffield, tidlig på 1970-tallet, var det de direkte møtene og livserfaringene som telte, noe som igjen fikk betydning for prestens forkynnelse og møte med hverdagen.

Under et langt senere opphold i England, i 1986, da som statsstipendiat og gjennom studier i Oxford ved «The Alistair Hardy Research Center» som samler inn vanlige folks beretninger og religiøse opplevelser, ble et nytt stort arbeidsfelt anlagt.¹ Da Helge kom hjem, henvendte han seg til et norsk publikum, etter anmodning fra Aftenpostens kronikkredaktør den gang, Ingar Sletten Kolloen. Slik startet en innsamling av nordmenns religiøse erfaringer, som etter hvert ble nedskrevet i boken *Morgendemring – en ny spiritualitet?* I ovennevnte utgivelse fra 2015 skinner også dette arbeidet gjennom – for det er den erfarte religiøsitet, dagsaktuelle åndelige erfaringer – hva som oppleves og hva som etterspørres, som opptar forfatteren. Og her har kirken slik Hognestad ser det, vendt det døve øret til og forskanset seg i dogmer, som verken har grunnlag i Det nye testamentet eller den åndeligheten som bryter på.

Vi bærer dypere sider i oss

Kathrine: I mye av arbeidet ditt som prest, forsker og forfatter har vi fått inntrykk av at dine hjertesaker, at det du dypest sett har vært opptatt av, er religiøse opplevelser og menneskets muligheter innen det religiøse snarere enn temaer som synd og soning?

Helge: For meg har nytestamentet vært utgangspunktet. Det formidler en dyp erfaring om det å være menneske, og det budskapet har ikke kirka fattet.

Kathrine: Hvordan vil du videre beskrive budskapet som kirka ikke har forstått?

Helge: I den tiden det kristne budskapet ble til, var

de urkristne slett ikke alene om å oppdage dypere sider ved mennesket. De såkalte mysteriereligionene den gang var opptatt av det samme, men innenfor en tradisjon av hemmelighold. De kristne på sin side åpnet opp innsiktene. Mysterietradisjonen omtalte en side ved mennesket som 'daimon'. Det ytre, slik mennesket fremtrer, betegnet den som 'eidolon' eller 'bilde'. Men mennesket har også en 'daimon', noe guddommelig i seg.

Kathrine: På hvilken måte tenker du at vi har tilgang til dette?

Helge: Jesus og de første kristne hadde denne tilgangen, idet de opplevde at mennesket har mye mer i seg enn egoet. Men for mysteriene var tilgangen kun gjennom hemmelige ritualer. De urkristne kalte dette 'det indre gudsriket'. Paulus kalte det, som den første som skrev, 'Kristus', eller 'Kristus lever i meg', et sterkt utsagn. I Lukas-evangeliet blir det beskrevet gjennom Jesus-ordet 'gudsriket' og som 'Gudsriket er inne i dere'.

Knut Arild: Esseerordenen som knyttes til Dødehavsrullene, var også aktive den gang.²

Helge: Ja, og antagelig jobbet esseerne med noe av det samme. Men det stivnet på en måte, de åpnet ikke opp fellesskapet eller de turte ikke. Det ble et lukket samfunn.

Knut Arild: Under et besøk i 2015 ved funnstedet Quram nær Dødehavet, der esseerne også hadde sitt senter, og hvor det nå er et museum like ved, kom det frem at både Jesus og Johannes en tid hadde forbindelse med fellesskapet.

Helge: Ja, høyst sannsynlig. Jeg besøkte stedet deres i 2008, og det er de første kristnes store bidrag at de åpnet opp innsiktene. Her er Jesus' utsagn høyst interessant idet han sier til disiplene: «Det jeg sier dere i mørket, skal dere tale i lyset, Det dere får hvisket i øret, skal dere rope ut fra hustakene». I det hører jeg en oppfordring til å bryte hemmeligheten og gjøre innsikten kjent. Verken esseerne eller de

Det klosterlignende anlegget i Quram hadde rituelle bad. I bakgrunnen ses Dødehavet. Fjellhulene der de første Dødehavsrullene ble funnet, ligger bare noen hundre meter unna klosteret.

andre mysterietradisjonene tillot det. Men derfor ble også de kristne forfulgt. Det var bare én som var guddommelig, og det var keiseren. Sånn som verden nå holder på å utvikle seg, trenger vi den innsikten! Ikke at mennesket er udugelig, ikke at det er en synd, men at mennesket har tilgang til visdommen, lyset og kjærligheten.
– Antroposofien formidler vel også noe av dette?

Knut Arild: Jo, absolutt. Steiner fortalte allerede i flere foredrag før 1. verdenskrig om esseerne og hevdet at både Jesus og Johannes hadde en forbindelse til ordenen. I foredragsrekken «Det femte evangelium» som Steiner holdt i 1913, beskriver han at Jesus på en måte brøt med esseerne, ikke minst fordi de var så lukket for verden.

Helge: Det er høyst interessant, og det var jo sagt i en tid lenge før funnet av Dødehavsrullene var gjort, og esseernes senter ved Dødehavet ble oppdaget.

Den kirkeskapte virkeligheten

Knut Arild: Vi har formulert et spørsmål til deg som går på ditt doktorarbeid omkring Matteus-evangeliet. Når arbeidet du med det?

Helge: Det var på 1970-tallet da jeg var stipendiat ved praktisk-teologisk seminar på Teologisk Fakultet i Oslo.

Knut Arild: Hvordan la du opp arbeidet, og hva var din vinkling?

Helge: Jeg la jo opp til en gjennomgang av evangeliet først og fikk et grep om hva forfatteren ville. Så kom spørsmålet om hvordan vi i dag bruker dette stoffet. Slik ble det til at jeg gikk til kirka for å undersøke, og da med kunnskapssosiologien som hjelpemiddel. Innen det faget arbeides det med kunnskaper; hvordan innsikter blir til.

Knut Arild: Så det var innfallsvinkelen?

Irenaeus

Helge: Ja, og jeg så på norske prekenere og norsk forkynnelse i et sosiologisk perspektiv etter en modell utviklet av Peter L. Berger og Thomas Luckmann, om dere kjenner den?

Kathrine: Jo, jeg kjenner til modellen om «den samfunnsskapte virkelighet» ...

Helge: På engelsk: *The Social Construction of Reality*. Jeg overførte modellen til «den kirkeskapte virkelighet», altså at forkynnelsen tjener til å opprettholde og legitimere den kirkelige virkeligheten. Avhandlingen fikk navnet «Forkynnelse som legitimering», et faglig uttrykk som går på å gjøre noe troverdig og sannsynlig: Og gjennom denne kan den kirkeskapte virkelighet opprettholdes.

Kathrine: Jeg tenker dette da inn i et maktperspektiv, som Michel Foucault skrev flere verk om?

Helge: Ja, det er litt i samme gaten.

Knut Arild: Jeg ser en sammenheng med den kirkeskapte virkeligheten og det du skriver i *Ny tid - ny åndelighet* om kirkefedrene. Biskop Irenaeus var vel en tidlig representant for noe av dette idet han gikk hardt ut mot gnostikerne og kalte dem kjettere?³

Helge: Det var noe før år 200, så ganske tidlig ble kirka en institusjon som måtte opprettholde seg selv.

Kathrine: Dette at kirka opprettholder seg selv som en institusjon der noe trer frem som sannhet og noe presses ned som ikke skal frem. Hva tenker du det handler om?

Helge: For meg var doktoravhandlingen veldig befriende. Jeg vokste jo opp i et prestehjem og fikk en utdanning ved teologisk fakultet som en ganske alminnelig prest. Så utvikler det seg et nytt perspektiv

for meg; men det *må* jo ikke være objektivt sant det som kirka forkynner. Det tjener til å opprettholde den som institusjon, og idet ligger det også mange maktbehov eller krav om ingen forandring, alt skal være som det har vært. Og de som sitter på toppen av en slik institusjon, fra sine maktposisjoner, vil ha den som den er.

Kathrine: Kan det handle om frykt? Man vil konservere det man har for enhver pris, og menneskers stemme og frie tenkning presses ned. Hvilket menneskesyn forteller dette da om?

Helge: Det er et veldig viktig spørsmål. Vi er tilbake i antikken, og i den kulturen var det bare keiseren som var guddommelig. Jeg kan godt forstå at de første kristne som sa at alle hadde gud i seg, møtte vanskeligheter. Men *det* er også et perspektiv kirka ikke har fått med seg. Jeg tenker på at i «Menneskevielsens handling» så gjentas ordet: «Kristus i dere».⁴ Der kommer akkurat den innsikten frem; at mennesket har tilgang til det guddommelige i seg.

Kathrine: Og hvilke muligheter ligger i dette?

Helge: Ja, men også ansvar! Det har utvilsomt også med menneskesynet å gjøre. I boka mi fra 2015 siterer jeg professor Ottar Brox som med henblikk på klimakrisen sier at: «Homo sapiens synes ute av stand til å planlegge utover en tidshorisont på ti år». Men hvis budskapet er at vi har mye mer enn vår rasjonalitet, vi har tilgang til det guddommelige, til guddommelig visdom, vi kan se rundt neste sving. Hva om vi åpner opp for det? Det er noe vi bør bidra til og noe vi trenger hjelp til; for samfunnet er ikke der.

Mennesket mellom frihet og frykt

Knut Arild: Kan vi gå tilbake til kirkefedrene? En ting er oppbyggingen av det kirkelige apparatet der noen av Romerrikets maktstrukturer etter hvert ble videreført. Men det ble jo befestet visse dogmer. Jeg

tenker på den lærde irske vandremunken Pelagius som på 390-tallet kom til Roma og førte viktige samtaler med bl.a. Augustin. Vi tok noe av dette opp i et tidligere intervju i Cogito der keltisk kristendom var temaet.⁵ Det endte med at Pelagius ble dømt som kjetter etter at han hadde betonet friheten som det

høyeste uttrykk for Guds nåde, og utdrivelsen av Paradis var for ham først og fremst en mulighet og ikke Guds straffedom.

Helge: Ja, det var en frigjøring. Jeg tenker at Augustin som her avviser Pelagius, så på hans budskap som altfor positivt. Mennesket er en synder, det har ikke tilgang til det guddommelige i seg. Det er fortaapt, og den eneste muligheten er å tro på at Jesus, at han døde for våre synder. Jeg må si det som det er: Jeg ser på dette som sykelige tanker, ja som tvangstanker.

Pelagius

Kathrine: Bokstavelig talt: Kollektive tvangstanker!

Helge: Jeg kommer med en liten bok nå før jul som heter *Kristendommen mot en ny æon* med undertittelen «Er tvangstankenes tid over?» Der tar jeg opp synet på mennesket som en synder som ikke kan noe, som er helt udugelig og som må tro på Jesu død som soningsdød som en tvangstanke. Det kan være at disse tankene henger sammen med et traume. Det å slå Jesus, en opplyst – som han jo var sett med østlige øyne – i hjel, fikk fatale konsekvenser. Buddhistisk tradisjon lærer dette idet den sier at en slik handling kan få fatale konsekvenser i århundrer. Jesus sier et sted i Markusevangeliet, kappittel 3, 29, at de som avviser han ikke får tilgivelse i en æon, for de er skyldig i en 'æons synd'. Til nå har vi oversatt skriftstedet med «evig synd». Men Jesus kjente nok til astrologien der en æon er et historisk tidsrom. I dette tilfelle er tidsrommet som er gått siden hans tid, Fiskenes tidsalder. Jeg har det fra Carl Gustav Jung som gjorde oss oppmerksom på dette i sin bok *Aion*. – Slik bredte det seg et traume i hele den vestlige verden, og nå som denne æonen

er i ferd med å ta slutt, kan vi kanskje bli fri fra traumet.

Kathrine: Muligheten er der og ligger åpen. Hvilken tanker gjør du deg videre om dette?

Helge: Jesus sier bl.a. at de som tror på han, skal gjøre de samme gjerninger som han, ja de skal gjøre større gjerninger. Jeg tenker på det å frigjøre folk, helbrede, se gjennom overflaten, være klarsynt. Og virkeliggjøre de potensialene vi mennesker går med. Vi behøver ikke være slaver av rasjonaliteten.

Kathrine. Eller frykten?

Helge: Eller frykten!

Knut Arild: I boken din tas det opp flere sider som levde i den jødiske kulturen. Tradisjonelt hadde

jødene som Guds utvalgte folk, utviklet en kultur som utspilte seg i et tilbedelses-, men også et synds- og strafforhold til Gud. De hadde regler å gå etter, som de stadig brøt. Historiene er mange i Det gamle testamentet! Jødene kultur gikk så å si i en loop av hendelser der Gud grep inn med straff og krav. Syndsbegrepet, ja frykten, må kanskje ses i sammenheng med dette? Da kristendommen eller Kristusimpulsen kom, ble den jo satt inn i denne kulturen. Og da kirkefedrene kom, valgte de også de jødiske skriftene og arvet syndsbegrepet. idet de prøvde å lage en slags sømløs forbindelse til det gamle.

Helge: Ja, det er akkurat det. Og med hensyn til dette med æonen, så er kirkefedrene helt ubevisst på det som følger med. De må bearbeide traumet og lager en teologi, ja, de skaper en teologi som hjelper dem i den prosessen.

Modellby av Jerusalem slik den var på Jesu tid. Vi ser templet i forgrunnen.

Kathrine: Det er veldig interessant: For det som kjennetegner et traume er jo at man gjør det motsatte av å assosiere, nemlig at man dissosierer. Man stenger altså noe inn, og smerten kapsles inn.

Helge: Så lager man teorier rundt og forklaringer.

Kathrine: Og så lever det sitt eget liv i det skjulte. Men det er styrende.

Helge: Det er veldig flott å ha en terapeut her. Sånn tror jeg det har skjedd. Kirkefedrene lager en teologi som skal forklare og bearbeide det traumet som har oppstått.

Kathrine: Følelsesaspektet i dette tenker jeg er interessant. For hva skjer i dette tomrommet, det tause som har oppstått? Man er i en situasjon hvor noe har sluttet å puste, hvor frykten, angsten for det tomme rommet brer seg ...

Knut Arild: Alt dette utspiller seg altså i en tid der Jesus, den innviede, har lidd og overvunnet korsdøden, der tempelet i Jerusalem er jevnet med jorden og urkristendommen lever seg ut i svært åndfulle former hvor mange ulike tradisjoner kommer sammen. Samtidig samler kirkefedrene seg om Peter-skikkelsen, som Jesus skal ha betrodd seg til med ordene: «Du er Peter ...

Helge: ... på denne klippe vil jeg bygge min kirke». Det står i Matteus 16, 18.

Knut Arild: Var det likevel – når vi ser på utviklingens gang – en berettiget nødvendighet i det styringsgrepet kirkefedrene gjorde?

Helge: Ja, kanskje kan man si at det var det ... det var for tidlig; for traumet fra korsfestelsen var ikke bearbeidet. Heller ikke på Pelagius' tid. Han var langt forut for sin tid. Men nå har det gått en æon ...

Menneskets bevissthetsmuligheter

Kathrine: Religiøse dogmer har presset mennesket ned. Du har overpekt på muligheter og på et ansvar. Hva tenker du at dette ansvaret består i? Kan

vi tåle den bevisstheten som følger med?

Helge: Kanskje nå. Etter hvert.

Kathrine: Men det krever mye mot å kaste av seg trollhammen?

Helge Ja, det gjør det.

Knut Arild: Du har også stadig pekt på at ting presser seg på i våre liv i dag i form av religiøse erfaringer og opplevelser. I boken *Morgendemring* har vi funnet et sitat.

Kathrine: Der sier du: «Vi står ovenfor et bevissthetsarbeid». Hva handler dette arbeidet om for deg? Kan det handle om kjærlighet?

Helge: Ja, kanskje det først og fremst. Men det handler også om å avdekke det som ikke fungerer, erkjenne begrensningene. Så gjelder det å åpne opp for indre kvaliteter. Evne til kjærlighet er sentralt, men også evne til å formidle helbredende krefter for dem som er der. Så er det intuitive innsikter som ikke går via hjernen. Jesus viste disse kvalitene. Se rundt neste sving, se bak fasaden, se gjennom tingene: Han hadde kjærlighet, så gjennom hykleriet til fariseerne, han inkluderte de utstøtte og skapte et helbredende fellesskap. Han viste den dypere bevisstheten som er bakenfor egoet og hva den innebærer. For å komme dit kreves virkelig et arbeid.

Kathrine: Et smertefullt arbeid ...

Helge: Det er jo smertefullt å avdekke egne begrensninger, egen angst. Men det må gjøres for å åpne opp for det dypere.

Knut Arild: Men mange mennesker opplever sieder av dette uten kanskje å ha gjort et slikt arbeid bevisst. Også mennesker som ikke har beskjeftiget seg med det kristne, som f.eks. Charlotte Rørth og møte med Jesus som hun skriver om i sin bok *Jeg møtte Jesus*.⁶

Helge: Ja, for all del.

Knut Arild: Da du arbeidet med boken *Morgendemring. En ny spiritualitet* og sorterte de innkomne brevene fra dine informanter, valgte du å dele dem i to grupper: paranormale opplevelser og religiøse. Når vi leser beretningene, så er det nesten ikke mulig å skille dem. Og mange av de paranormale opplevelsene kommer som bøttesvar.

Helge Ja, det er nesten ikke mulig å skille her. Det kommer egentlig an på hvilket livssyn informantene har når spørsmålet kommer hvor de skal plasseres. Ikke-religiøse kan også oppleve paranormale hendelser, men de vil ikke kalle dem religiøse.

Kathrine: Forskningen din her er jo fenomenologisk og livsnær?

Helge: Ja, noen av disse menneskene møtte jeg også direkte.

Kathrine: Hvordan vil du beskrive en slik forskning som ligger så nært til livet, og hvordan opplevdes denne forskningen for deg?

Helge: Jeg ser det slik at den virkeligheten det her dreier seg om; den er bare der. Og den åpner seg bare uforvarende for dem det gjelder. De opplever sterke lysopplevelser, de opplever en stor indre fred. Andre må på sin side gå en lang vei, gjerne gjennom indre arbeid og meditasjon, for at noe langsomt skal åpne seg. Men slik er virkeligheten. Når Jesus sa: «Mennesket lever ikke av brød alene», viser det hen på at mennesket også er av ånd. Med vårt ego og vår rasjonalitet stenger vi av for det.

Kathrine: Er vi redd for ånden?

Helge: Ja, vi er redd for ånden.

Kathrine: Som innspill til ditt åndelige syn har Jung vært viktig. Har hans begrep om Selvet inspirert ditt syn?

I rammen her gjengir vi med Hognestads velvillige tillatelse et utdrag fra boken *Morgendemring – en ny spiritualitet*? Eksempelene er fra flere informanter som har hatt det han betegner som «paranormale opplevelser og frigjøring av høyere bevissthet»:

En lege forteller at hans kone som arbeidet sammen med ham på legekantoret, flere ganger har fått «en sterk impuls» om at de skulle gå på besøk hos pasienter. Han forteller om en spesiell slik hendelse hvor hun hadde fått en følelse om at de måtte se til en spesiell pasient, hvor besøket førte til øyeblikkelig sykehusinnleggelse. Ved en annen anledning hvor det samme hadde skjedd og de «ikke fikk fred» før de «tok besøket», viste det seg etterpå at var ikke pasienten kommet på sykehuset kvelden før, så «ville han neppe ha levet natten over».

► Og i begge disse tilfellene hadde vi etterpå en sterk følelse av at vi hadde vært redskap i en høyere mening.

Det er slik denne kommunikasjonen er, den har «en høyere mening» og viser hva slags ressurser mennesket kan komme i berøring med. Mennesket kan på denne måten ta del i et energifelt og energibevegelser (prosesser) som vi med daglig bevissthet ikke kan forstå.

Slik informasjon kan sendes begge veier. En mor skriver at hun plutselig en dag hadde kjent et trykk for brystet, og følt at det gjaldt hennes sønn som på det tidspunktet befant seg langt borte. Hun satte seg ned og mediterte, forteller hun, og fikk da et syn av en bilulykke hvor et barn ble drept og sønnen ble invalid – men hun kjente samtidig at han var i orden ennå. Hun ba til Gud om at sønnen måtte bli hjulpet ut av den situasjonen han var i. En stund senere fikk hun telefon fra sønnen som fortalte at han var blitt reddet fra en ulykke. Han hadde i sorg og raseri kjørt bil i 200 km/t, og plutselig følt at han ikke var alene, men at det var et «englekør bak i bilen». Rundt svingen ble han stoppet av politiet, og sannsynligvis på den måten reddet fra en ulykke. Sønnens liv ble forandret etter dette, skriver moren. Hans liv ble «snudd opp-ned».

Helge: Jung har vært en hjelp for meg, i tillegg til Jes Bertelsen, særlig hans bøker *Selvets virkelighet* og *Kristusprosessen*. De er igjen mye basert på Jungs arbeid. Jung gjorde et intenst indre arbeid med drømmer og visjoner fra han brøt med Freud i 1913 til han på slutten av 1920-årene kom ut med innsikten av at mennesket består av mye mer enn sitt rasjonelle ego – vi bærer Selvet. Han var jo på randen til det psykotiske under sitt kjempearbeid – det får vi vite i etterkant. Mye er samlet i *Den røde boken*. Den ble forseglet etter hans død i 1961, men så friggitt i 2011. Derfra vet vi detaljert hva han foretok seg, både gjennom tegninger, malerier og beskrivelser. For meg setter han slik ord på erfaringer som de første kristne også må ha hatt. Selvet blir et annet ord på Gudsriket. Som han sier i en av sine bøker: «Jeget kretser rundt Selvet som jorden rundt Solen».⁷ Vår dagsbevissthet kretser altså rundt et mye dypere senter der vi mottar impulser fra det guddommelige. Det var noe som Jung våget å åpne opp for!

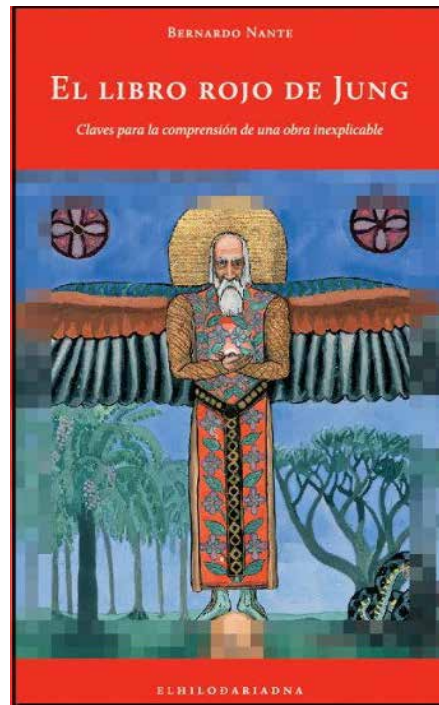
Knut Arild: Så sent som i dag fikk jeg en idé, kanskje ikke helt original. Men den kom i forlengelsen av det du akkurat sa: For om vi har Selvet som Solen og Jeget eller egoet, alt etter som vi bruker begrepene, som Jorden. Hva er da Månen?

Helge: Ja, det kan en spørre seg om.

Knut Arild: For meg ble den et bilde på rasjonaliteten, som med sin golde overflate spiller hva det skal være. «Månen» er kjølig objektiv i sin speiling, noe vi også ser utspille seg i f.eks. vitenskapens strenge rammer der fantasi og intuisjon ikke gis plass. Rasjonaliteten har tjent oss vel, idet den har servert oss en mengde teorier og en imponerende

teknologisk innsikt, men teoriene kommuniserer ikke med hverandre, spesielt ikke med hensyn til hva mennesket dypest sett er.

Kathrine: Jung overskred jo dette i sitt arbeid ...

En av Jungs tegninger fra *Den røde boken* er valgt som del av forsiden av en bok om temaet av Bernardo Nante.

Knut Arild: Ja han gikk utover de grensene. Noen har omtalt forskningen hans som irrasjonell. Da får det en negativ klang. I et intervju med deg Helge, tidligere i år i tidsskriftet «Holisten», sier intervjueren, Stephan Koll, at mange holister kjenner seg igjen i måten du tenker på. For å gripe helheten kan vi kanskje si at det kreves et bevissthetssprang av oss, der solkreftene aktiveres ... Det har en positiv klang.

Helge: Kanskje vi også kunne si at det er et kvantesprang som må til, men det er et sprang som mennesket har i seg.

Kathrine: Har du opplevd slike bevissthetssprang i ditt eget liv?

Helge: Vel, det er ikke slik at elektronene i meg har kommet på et annet nivå, men jeg vet at

det må være noe mer der ...

De første kristne – Paulus og Thomas

Kathrine: For meg har spørsmålet om hva som har vært drivkraften i arbeidet ditt, reist seg. Har du gjort deg tanker om det?

Helge: Det er et spennende spørsmål som jeg egentlig ikke har tenkt på. – Det må være en bevissthet om at det er noe mer der enn egoets rasjonalitet. De første kristne og deres bevegelse så det, erfarte det og praktiserte det rundt Jesus. Men siden, da kirka kom og bygde opp sine maktstrukturer, lukket det seg. Paulus, som jeg har vært særlig opptatt av, våget også bevissthetsspranget. Han utsatte seg

for store farer, for smerter og slag, forfølgelse og hån, men opplevde også at «Kristus lever i meg». Det var en drivkraft for ham og gav ham tillit. Særlig i 2. Korinterbrev skriver han om dette og om sine personlige opplevelser, men også at «himmelen åpnet seg».

Knut Arild: Damaskusopplevelsen, lysopplevelsen, som Paulus hadde da han ble omvendt, har vel sammenheng med hans himmelåpenbaring?

Helge: Det vet vi jo ikke. Opplevelsen han hadde da han ble blindet og falt av hesten, er en legendarisk fremstilling. Når Paulus selv omtaler hendelsen, sier han at «Gud ville åpenbare sin sønn i meg»; 'en emoj' som det heter på gresk. Dessverre er dette oversatt med «for meg», men Paulus bruker «i meg». Oversetteren har latt seg styre av den legendariske fremstillingen som Apostlenes gjerninger har. Men det er et sent dokument, skrevet kanskje 60 år etter Paulus' død, og det er knyttet mytedannelse til det. Paulus peker på at hendelsen, som var en lysopplevelse, skjedde 'i ham'. Om han ble blindet eller ikke, er det en måte å få sagt at han måtte lukke for den tradisjonelle, jødiske teologien for å komme til det nye.

Knut Arild: Det som var en veldig og sterkt livsendrende lysopplevelse for Paulus, bringer tankene hen på skildringene av lys og livsendring som kommer frem i brevene i *Morgendemring*. Og da er vi jo i dagens virkelighet.

Helge: Ja, absolutt.

Kathrine: Men du har også latt deg inspirere av Paulus?

Helge: Jeg har brukt mange år av mitt liv på Paulusstudier som resulterte i boken *Paulus og forvandlingens mulighet* fra 2003. Jeg har reist i hans fotspor flere ganger, bodd i Hellas og Tyrkia og vært på steder som knytter seg til hans navn. Han er jo den første som skriver i den kristne bevegelse, og det er veldig autentisk det han sier.

Pauli omvendelse av Caravaggio, malt ca. år 1600

Knut Arild: I *Ny tid – ny åndelighet* har du satt opp en tidsskisse over Paulus' liv der også året for sentrale brev han skrev, gjengis.

Kathrine: Jeg tenker på begrepet 'daimon' som du omtalte innledningsvis, og det vi har tatt opp omkring 'Selvet'. Hvordan ser du Paulus i en slik sammenheng, og hvor står det i forhold til bevissthetsspranget?

Helge: Paulus kalte det ikke 'daimon' eller 'Selvet', men Kristus. Bevissthetsspranget kan sees i sammenheng med en fullstendig overgivelse; det at Paulus våget å gi slipp. Han hadde også et ego

og kjempet nok med det å våge å slippe. Når han i ettertid skriver brev til Korint, der han ikke ble akseptert, sier han: «Jeg kom til dere brødre, ikke med visdomsord, ...» og senere: ... «svak, redd og skjelvende opptrådte jeg hos dere ... for at Kristuskraften skulle komme gjennom.» Korint var et senter for filosofi der mange mektige mennesker hadde tilhold, og akkurat der våget han å stille egoet til disposisjon fordi han visste at Kristuskraften var i ham. Det er fantastisk, synes jeg.

Kathrine: Han våget å være sårbar og befant seg ved et nullpunkt ...

Helge: Ja, svak, redd og skjelvende. Og da han våget det, kom Kristuskraften igjennom. Om vi er opp-tatt av å forsvare oss, kan ikke kraften komme inn.

Kathrine: I relasjoner mellom mennesker kjenner vi jo til det. Om vi reagerer ut fra ryggmargsrefleksene, går vi i forsvar ...

Helge: Tenk om vi kunne få denne innsikten ut. Her mener jeg kirka han sviktet totalt.

Knut Arild: Bibelforskningen, om den kan knyttes til den rasjonelle «Månen» eller ikke, sier at Paulus var den første som skrev. Så fulgte Thomas med sitt evangelium, som du gir god plass til i din bok. Lenge ble jo hans skrift bedømt som «gnostisk».

Helge: Forskerne sier nå at Thomas-evangeliet ikke er gnostisk. Det bærer ikke de tradisjonelle kjenne-tegnene på det. Dansken Søren Giversen pekte som en av de første på dette. Men de konservative i kirka, som ikke vil ha noe av Thomas-evangeliet, holder fast på at det er gnostisk. Derfor trenger vi det ikke.

Knut Arild: Under lesningen av det får jeg inntrykk av at det er den indre veien som beskrives. Ingenting fra Jesu' ytre liv beskrives.

Helge: Ja, det er den indre veien som beskrives, og den har ikke kirka hatt plass til fordi det nettopp er så mye ytre der.

Kathrine: Er det også noe som kan oppfattes som truende i teksten?

Helge: Ikke sant, hva skal man med et presteskap, biskoper og paver når det er den indre veien som teller. Da kan alle ha tilgang.

Presterollen og gudserfaringer – «Jesus ettersøkt»

Kathrine: Hvordan gikk du inn i presterollen som nyutdannet prest? Formidlet du noe av det vi har vært inne på, allerede den gangen?

Helge: Nei, jeg formidlet det tradisjonelle. Jeg ble ordinert i desember 1965 og tiltrådte som vikarprest i Høvik året etter. Jeg har en preken som jeg holdt i Høvik kirke i 1966. I dag tenker jeg at det er forferdelig hva jeg den gang har stått og sagt. Etter en tid

var jeg i Kristelig ungdomsforbund, men etter vel tre var jeg tilbake i Høvik. Etter fire år dro jeg så til England, og var ikke tilbake i Høvik før 1980.

Kathrine: Endret dine prekener seg etter hvert?

Helge: Jeg har ikke mange prekener fra den tiden, men det var først etter et opphold i England i 1971 at ting snudde seg opp-ned for meg.

Knut Arild: Hva var det du møtte i England?

Helge: Jeg hadde fått et stipendium fra Kirkenes Verdensråd og ble plassert i industribyen Sheffield av The British Council of Churches. Stedet hadde ikke teologisk fakultet, bare et Biblical Department. Møtet med metodistpresten John Vincent ble et vendepunkt for meg. Han tok ikke utgangspunkt i dogmene. For ham var erfaringen avgjørende: Hvordan opplever vi Gud her og nå? Vi gikk ut i fattigstrøk i Sheffield og spurte: Hvordan erfarer vi Gud her? For meg var det en helt ny måte å tenke på. Jeg var vant med å tenke ovenfra og anvende. Vincent startet nedenfra og opp. Etter ett år der var jeg totalt forvirret. For meg ble den teologien jeg hadde lært, ubrukelig, og jeg var glad for stillingen som stipendiat ved Teologisk Fakultet.

Knut Arild: Var det slik gudserfaringer og religiøse opplevelser ble sentrale for deg?

Helge: Ja og det som ble temaet i doktorarbeidet mitt, noe vi allerede har vært inne på, hadde også helt klart en bakgrunn i det jeg erfarte. Det skulle bli mye styr og oppmerksomhet rundt det arbeidet jeg etter hvert presenterte. TV, radio og rikspresse var veldig tilstede i det som skjedde, og da jeg søkte prestestilling, ble det enda større press. Da jeg kom til Høvik igjen i 1980, fulgte «Hognestad-saken» med.

Kathrine: Hvordan var det da å være deg?

Helge: Inni meg var jeg nokså trygg. Jeg hadde ikke funnet sannheten, men jeg opplevde at jeg var inne på noe. I 1981 kom samlingen «Gud på Høvik», som bestod av et knippe med prekener fra året 1980.

Knut Arild: Jeg tenker på en annen prest som har stilt spørsmål etter å ha gått noen runder med kirkes gudsbegrep, Bjørn Eidsvåg. Forestillingen «Ettersøkt Jesus» som går på Nationalteateret nå i høst, sier jo på sin måte en god del.

Helge: Jeg har vært og sett forestillingen.

Kathrine: Eidsvåg stiller utvilsomt en berettiget problemstilling. For hvor er Jesus for deg og meg? Selv opplevde jeg mine spørsmål som konfirmant som helt uønskede.

Knut Arild (til Helge): Idet arbeidet du satte i gang og brevene som du samlet i *Morgendemring*, kan man vel også si at du har fått en del svar i form av Ola og Karis gudsupplevelser. Man kan kanskje også si med Jesu egne ord – hvis vi våger å møte hverandre – at «der to er samlet i mitt navn, ...

Helge: ... er jeg midt iblant dem». For meg er Jesus et navn på den energien som han representerte den gangen.

Kathrine: I en kirkesammenheng er det veldig dristig å si det, ikke sant?

Helge: Jo, det er det. – Jeg tenker også på Steiners uttalelse at Kristushendelsen er den betydeligste begivenheten i menneskehetsutviklingen. Det er flott sagt. Det er en energi som kom til jorden, inn i menneskehetens bevissthetsutvikling, og den energien er der fortsatt.

Knut Arild: Steiner har også uttalt at mysterietradisjonen hegnet om menneskehetens høyere bevissthet fram til Jesu tid. Og nå vet vi at esseersamfunnet som vi var inne på i innledningen, hadde en forventning om *to* Jesus-skikkelser, en kongelig fra David-linjen og en prestelig fra Salomo-linjen. Trond Skafnesmo hadde en artikkel om dette i forrige nummer av Cogito.⁸

Helge: Ja, han har jo også skrevet en bok om temaet.⁹

Knut Arild: Vi har også forberedt et spørsmål om gudserfaringen i våre hverdagslige liv, som del av

vår virkelighet nå. Lysopplevelser, opplevelser av innsikt viser seg, som – om man er buddhist, hollist eller noe annet – forstås som en side ved vår bevissthet som utvides uten å trekke fram 'gud'. På den annen side var veldig mange av dine eksempler i *Morgendemring* bønnesvar og en anmodning om å gå til et annet menneske.

Helge: Noen, men ikke alle. Noen hadde direkte opplevelser av lys eller opplevde gjennomstrømming av kjærlighet.

Bevissthetssprang, utvidelse av livet og egoets korsfestelse

Kathrine: Det ligger noe i det med lys og kjærlighet som kanskje er en del av den bevissthetsoppvåkingen og spranget vi har vært inne på? Hva handler det om for deg, når vi har valget om å gå inn i det eller ikke?

Helge: Vi kan se på det som en utvidelse av livet. Mange av oss lever veldig begrenset. Men vi kan stille oss til disposisjon for en større kraft og ikke fremheve vårt eget. Jeg ser det som en oppfordring til å stille våre kvaliteter til disposisjon for det jeg kaller gudskraften.

Knut Arild: Kan da en utvidelse av livet også være å ta forestillingen om reinkarnasjon på alvor?

Helge: Ja, det er jeg enig i.

Knut Arild: Det er kanskje et stort brudd for mange som kaller seg kristne, men i Jesu tid var reinkarnasjonen langt fra en fremmed tanke. Buddhismen og hinduismen var etablert og kontakten mellom kulturene kom ikke minst fra Østen. Impulsene fra vest kom gjennom det keltiske. Snarere var reinkarnasjon antagelig det normale. Helbredelsen av den blindfødte ved Siloadammen avslører f.eks. forestillinger om at vedkommende hadde gjort noe i et tidligere liv.¹⁰

Helge: Det er i alle fall ikke utelukket.

Kathrine: Da du tok opp dette med overgivelsen, om å gi slipp, da innebærer vel ikke dette noe som

Ved Betesda-dammen, slik den her fremtrer i dag, steg til visse tider en engel ned og berørte vannet. Under en sabbat helbredet Jesus en person som var lam på dette stedet. Inskripsjonen (se detalj) på plaketten refererer til Joh. kap 5.

skjer en gang for alle. Er ikke det noe som skjer ...

Helge: Jo ... hele tiden. Du er ikke omvendt en gang for alle. For du har egoet der hele tiden som vil gå sin egen vei.

Kathrine: Og innebærer ikke det også et møte med angsten i en selv?

Helge: Det gjør det jo, og jeg tenker innsikten om overgivelsens betydning kanskje er noe av det viktigste kristendommen kan bidra med i dialogen mellom andre religioner.

Kathrine: Hvordan tenker du deg da sammenhengen her?

Helge: Ulike representanter fra ulike religioner arbeider også med å forstå virkeligheten. Men ut fra måten både kristne grupper og andre religioner innretter seg, ser jeg innsikten om overgivelsens betyd-

ning som et påkrevd bidrag fra den kristne tradisjonen for å forstå den åndelige delen av virkeligheten.

Kathrine: Innebærer ikke den innsikten også at man arbeider med evnen til virkelig å lytte til hverandre?

Helge: Den gjør jo det.

Knut Arild: Jeg er glad i store historiske sveip. Mitt utgangspunkt nå er kirkemøtet, det 8. konsilet, som fant sted i Konstantinopel i 869, Der kom et lag med biskoper sammen og avskaffet ånden. Mennesket ble fra da av bare tillagt kropp og sjel. Siden kom vitenskapen og tok fra oss sjelen også. Spørsmålet er om tiden der mennesket mer og mer ribbes for attributter, er over? I *Ny tid – ny åndelighet* peker du flere steder på at en ny tid bryter på der sjel og ånd igjen gjør seg gjeldende. Kvantefysikken hevdet dette alt for 100 år siden, representert ved tenkere som Sir Arthur Eddington.¹¹

Helge: Når du nevner kirkemøtet i 869, kan det kanskje også ses som ledd i bearbeidingen av traumet vi var inne på. Den opplyste Jesus av Nasaret ble drept ... Det syndige mennesket kunne da ikke være utrustet med ånd ... Kanskje er også tiden for behandlingen av traumet over. Jeg ser det som mulig at det er kraften fra en ny æon vi nå merker, og at vi kan slippe de gamle tankene.

Kathrine: Vi lever jo kontrastfylte liv. Vi lar oss påvirke, ja også hjernevaske av en relativt destruktiv kultur. Du nevner også meditasjon som en mulighet for å få i gang en indre dialog.

Helge: Ja, meditasjon er et felt der det er tilgang.

Knut Arild: I kulturen rundt oss ser vi jo også oppløftende eksempler. Vi har snåsamannen, men også andre som ikke har en så høy alder. Noen av oss har gjort overbevisende erfaringer på helbredelse. Det er ikke bare det man mener og mediterer som teller i den nye åndeligheten, også det som oppleves og erfares hører med. New York-kirurgen Eben Alexanders livsendrende nær-døden-erfaring er et sterkt og overbevisende eksempel.¹² I forfatterskapet ditt beskriver du jo selv mange møter som gir bekreftelse på at noe nytt er i emning.

Helge: Det er kort og godt noe nytt som bryter på.

Kathrine: Selv har du også møtt sterke brytninger. Du fortalte tidligere om tiden som stipendiat da du måtte oppgi den gamle presterollen. Hvordan taklet du det? Var det en krise?

Helge: Absolutt, det var en krise og jeg måtte starte på nytt. Heldigvis kunne jeg sitte stille og rolig å jobbe med mine ting. Jeg konsentrerte meg om det. Etter hvert fikk jeg hjelp i Tyskland innen feltet kunnskapssosiologi. I Tübingen fikk jeg kontakt med en professor i praktisk teologi, men han kunne ikke hjelpe. Men en annen kom til unnsetning, en samfunnsvitenskapelig teolog, knyttet til Christliche Institut für Gesellschaftslehre. Jeg må si at det hører til de store undere i mitt liv når jeg ser tilbake på den hjelpen jeg der fikk. Og sånn føler jeg at livet har vært.

Kathrine: Og nå – hva er det som står som det viktigste for deg nå?

Helge: Vi har jo vært inne på det allerede da jeg nevnte boka *Kristendommen mot en ny æon*. I mitt 77. år tenker jeg at det er viktig å få formidlet dette. La meg fortelle dere om mitt opphold på senteret til Jes Bertelsen i Danmark i 1994. Den gang, under en samtale, spurte han meg om jeg hadde lest Markusevangeliet, kapittel 3, 29? Nei, sa jeg. Da tok han for seg et nytestamente på gresk og leste og sa: «Det står noe annet her enn det gjør både i den danske og den norske oversettelsen. Der står det at du ikke får tilgivelse i en evighet». Så spurte han: «Hva betyr en æon? Betyr ikke det en tidsalder?» Siden den gang har dette jobbet i meg. Og nå har jeg bare måttet få det ut.

Kathrine: Og hva skjer når denne æonen er over?

Helge: Da kan vi åpne oss for det opprinnelige budskapet om Gudsriket inne i mennesket. For mennesket har tilgang til dette riket, til det guddommelige, til 'daimon' i seg. Det som Paulus våget å leve; å korsfeste ego. For Paulus var dette poenget med korsfestelsen. Det er et bilde på veien, som ikke betyr å undertrykke ego, men å stille det til disposisjon, overgi det og åpne opp for kraften og kjærligheten.

Da vår samtale var over, og før den sportslige Helge tok plass på sykkelsetet denne snøtunge novemberdagen på Hamar, gav han oss en beskrivelse av sin nye bok *Kristendommen mot en ny æon - Er tvangstankenens tid over?* Boken slippes på Litteraturhuset i Oslo, 7. desember, og vi har omtalt den flere steder allerede. De fire siste linjene fra presentasjonen av den, egner seg godt som avslutning:

► Nå når æonen (to tusen år eller «Fiskenes tidsalder») er i ferd med å være gjennomlevd, kan vi være i stand til å åpne oss for det opprinnelige budskapet, at det handler om «gudsriket inni» eller «Kristus i meg» ... Mennesket er noe mer enn ego og rasjonalitet. Det er et annet dypere selv som er forbundet med universell bevissthet som kan aktivere visdom, kjærlighet, healing og lys.

1 Se Stephan Koll: Nyåndelig i en kristen tradisjon, Holisten 1-2017.

2 Vanligvis hører vi om to jødiske grupperinger i evangeliene, fariseerne (de skriftlærde) og sadukkeerne. Esseerne var en tredje gruppering som hadde et tilsvarende antall tilhengere. De bar ikke minst på en sterk Messias-forventning og var organisert dels i en hemmelig orden og med legfolk som understøttet dem. Artikkelen «Messias i jødisk esoterikk» av Trond Skaftnesmo i Cogito 2-2017 tar opp sentrale sider ved deres lære, bl.a. forventningen om to Messiaser.

3 Irenaeus av Lyon (ca.130–202) var en fransk biskop og martyr og ses som helgen innen såvel Den romersk-katolske kirken som Den ortodokse kirken. Irenaeus var den første som valgte ut evangeliene etter Matteus, Markus, Lukas och Johannes, og det var disse som har inngått i Bibelen siden år 397. Irenaeus regnes til kirkefedrene.

4 Kristensamfunnet er en

verdensomspennende kristen gruppering grunnlagt i 1919. Evangeliske prester tok den gang kontakt med Rudolf Steiner med henblikk på en fornyelse av gudstjenesten. Tekstene til «Menneskevielsens handling» er et resultat av et samarbeid mellom prestene og Rudolf Steiner.

5 Pelagius var en sentral kristen skikkelse som levde over 100 år før St. Patrick. Den katolske kirken så sistnevnte som grunnlegger av den irske kristendommen. Historien viser altså hen på en svært mye eldre irsk kristen tradisjon. Se «Den hjemkomne sønn. Om keltisk kristendom, Askeladden og en spirituell naturforståelse», intervju med Otto Krog i Cogito 28, 2013.

6 Charlotte Rørht: Jeg møtte Jesus.

Bekjennelser fra en motvillig troende, Paradigmeskifte forlag, 2015

7 C. G. Jung; Jeget og det ubevisste, 1928

8 Se T. Skaftnesmo: «Messias i jødisk esoterikk», Cogito 2-2017. Se også side 31 i dette nummeret.

9 Trond Skaftnesmo: Prins Immanuel av Betlehem og Yeshua av Nasaret. Det åpenbare julemysteriet, Paradigmeskifte forlag, 2015

10 Deler av Siloadammen er i dag gravd fram og kan ses i Davidsbyen i Jerusalem. I Joh. 9, 7 leser vi: «Gå og vask deg i Siloa-dammen!» Siloa betyr utsendt. Mannen gikk dit og vasket seg, og da han kom tilbake, kunne han se». Siloadammen hadde en viktig funksjon som rensningsbad (miqveh) for folk som skulle opp til tempelet, ikke minst under høytidene da det kom tusener av pilegrimer til byen. Mannen som ble helbredet, var født blind og fikk synet igjen gjennom et møte med han som er Verdens lys (Joh 8,12). Se: <https://arneberge.wordpress.com/2015/01/21/siloadammen/>

11 Se Paul Jan Brudal: «Det viktigste i verden er bevissthet», Cogito 2-1017.

12 Se Eben Alexander: Proof of Heaven, 2012.